

Н. Л. Гула

Львівський державний університет внутрішніх справ,
викладач-методист навчально-методичного центру

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ У СФЕРІ ЦІЛЬОВИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ДЕРЖАВНИХ ФОНДІВ

© Гула Н. Л., 2016

Розглянуто питання криміналістичної характеристики злочинів, що вчиняються у сфері цільових спеціалізованих державних фондів. Визначено основні злочини, які вчиняються у зазначеній сфері. Окреслено особливості вчинення правопорушень у сфері цільових спеціалізованих державних фондів. Розглянуто окремі способи вчинення правопорушень у сфері цільових спеціалізованих державних фондів.

Ключові слова: економічні злочини, спеціалізовані фонди, криміналістична характеристика, статистичні дані, склади злочинів, способи вчинення.

Н. Л. Гула

КРИМИНАЛИСТИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПРЕСТУПЛЕНИЙ, КОТОРЫЕ СОВЕРШАЮТСЯ В СФЕРЕ ЦЕЛЕВЫХ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФОНДОВ

Рассмотрен вопрос криминалистической характеристики преступлений, которые совершаются в сфере целевых специализированных государственных фондов. Определены основные преступления, которые совершаются в отмеченной сфере. Очерчены особенности совершения правонарушений в сфере целевых специализированных государственных фондов. Рассмотрены отдельные способы совершения правонарушений в сфере целевых специализированных государственных фондов.

Ключевые слова: экономические преступления, специализированные фонды, криминалистическая характеристика, статистические данные, составы преступлений, способы совершения.

N. L. Hula

CRIMINALISTICS DESCRIPTION OF CRIMES THAT IS ACCOMPLISHED IN THE FIELD OF THE HAVING A SPECIAL PURPOSE SPECIALIZED STATE FUNDS

In the article a question is considered criminalistics description of crimes that is accomplished in the field of the having a special purpose specialized state funds. Basic crimes are certain that is accomplished in the marked sphere. The features of feasance of offences are outlined in the field of the having a special purpose specialized state funds. The separate methods of feasance of offences are considered in the field of the having a special purpose specialized state funds.

Key words: economic crimes, specialized funds, criminalistics description, statistical data, compositions of crimes, methods of feasance.

Постановка проблеми. Для правоохоронної діяльності визначення змісту поняття криміналістичної характеристики злочинів у сфері цільових спеціалізованих державних фондів необхідне для безпомилкового застосування її результатів на практиці, глибшого та цілеспрямованішого

вивчення криміногенних умов, що спричиняють поширення окресленої злочинності, розроблення науково обґрунтованих висновків і рекомендацій, спрямованих на удосконалення стратегії і тактики їх протидії. Одне із проблемних питань виявлення злочинів у зазначеній сфері є безпомилкове розпізнання пошукових ознак, що вказують на підготовку та їх вчинення.

Мета роботи – надати криміналістичну характеристику злочинам, що вчиняються у сфері цільових спеціалізованих державних фондів.

Стан дослідження. Дослідження злочинів, які вчиняються у сфері використання державних коштів, здійснювали такі вчені, як Ю. Л. Анісімов, К. С. Арутюнян, Д. О. Бойков, Н. О. Гуторова, Ю. М. Демидов, О. Ю. Заблоцька, О. Г. Карпов, А. В. Макаров, Д. Й. Никофорчук, С. І. Ніколаюк, О. С. Русакова, І. А. Сікорська, Р. Л. Степанюк, А. К. Щегуліна та ін.

Окремі поняття структури криміналістичної характеристики зробили В. П. Бахін, Р. С. Белкін, О. М. Васильєв, І. А. Возгрін, І. Ф. Герасімов, О. Н. Колесніченко, В. О. Коновалова, В. А. Образцов, М. В. Салтевський, М. О. Селиванов, Л. А. Сергєєв, В. Г. Танасевич та ін. М. В. Салтевський, наприклад, вважає, що характеристика злочину очевидна з потреб конкретної науки, яка його вивчає, і може бути кримінально-правовою, кримінологічною, адміністративно-правовою, криміналістичною та ін. [1, с. 308].

Досліджуючи сутність криміналістичної характеристики злочинів, Г. А. Матусовський вважає на те, що її практичне використання потребує комплексного підходу, пов'язаного із залученням даних інших видів характеристик злочинів (кримінально-правової, кримінологічної, кримінально-процесуальної) [2, с. 144, 145]. На можливість існування кримінально-процесуальної характеристики злочинів указують Є. І. Зуєв і Г. І. Шурухнов [3, с. 119], а також А. В. Старушкевич [4, с. 5].

Перше в криміналістичній літературі поняття “криміналістична характеристика злочинів” запропоновано О. Н. Колесніченком (1967 р.). Він писав, час, що загальна характеристика окремого виду злочину є важливою основою усіх приватних методик і в той самий час злочини мають і загальні ознаки криміналістичного характеру [5, с. 10].

В. Г. Танасевич і В. А. Образцов виділяють таке поняття криміналістичної характеристика злочинів: способи вчинення злочинів окремого виду; технічні засоби, застосовані злочинцями; типові матеріальні сліди, які можуть мати значення речових доказів; предмети посягання; особистість злочинця і потерпілого тощо [6, с. 25].

Р. С. Белкін, узагальнюючи наукові погляди на поняття криміналістичної характеристики злочинів О. М. Васильєва, І. А. Возгріна, І. Ф. Герасімова, О. Н. Колесніченка, В. О. Коновалова, В. Г. Танасевича та ін., визначив її елементи: типові слідчі ситуації, що ґрунтуються на вихідних даних; способи вчинення і приховання злочинів, маскування; типові матеріальні сліди і можливі місця їх знаходження; характеристика особистості злочинця; обстановка вчиненого злочину (місце, час та інші обставини) [7, с. 734].

Виклад основних положень. Криміналістична характеристика злочинів у сфері цільових спеціалізованих державних фондів є дещо складною, тому що вимагає глибоких знань особливостей різних правових, економічних та інших категорій.

Злочини у сфері цільових спеціалізованих фондів належать до економічних злочинів, які здійснюються у господарській діяльності.

Господарський злочин, у свій час вказував П. П. Михайленко, може бути визначений, як здійснення суспільно небезпечних і протиправних діянь, що роблять замах на нормальну, таку, що відповідає інтересам держави і життєвим інтересам трудящих, роботу промисловості, сільського господарства, фінансів, торгівлі або іншої галузі народного господарства [7, с. 135].

Практики та науковці господарські злочини та злочини у сфері службової діяльності зараховують до категорії економічних. Тому виявлення й ефективне розслідування економічних злочинів є одним з актуальних напрямків діяльності підрозділів Національної поліції з протидії, де існують проблемні питання.

Цей аспект розглядали такі вчені, як О. М. Бандурка, Л. В. Бертовський, В. Т. Білоус, А. Ф. Волобуєв, О. Г. Кальман, А. Г. Корчагин, Г. А. Матусовський, В. А. Образцов, Б. Свенссон, П. С. Яні та ін.

Перехід України до ринкової економіки, розвиток підприємництва, заохочення конкуренції, розширення зовнішньої торгівлі сприяли створенню нових можливостей для злочинної діяльності у сфері економіки. У цьому виді злочинів з'являються складніші та витонченіші способи вчинення злочину, підвищується їх суспільна небезпечність. Особливе місце серед них посідає т. зв. "білокомірцева злочинність" (злочини керівників банківських установ, різних комерційних фірм, державних службовців тощо) [8, с. 71].

Цей термін уперше використав у 1939 р. американський кримінолог Е. Сатерленд, який став основоположником концепції економічної злочинності [9, с. 45]. Такі злочини переважно носять інтелектуальний характер, а їх головними особливостями є: маскування під законну економічну діяльність; уміння злочинців пристосовуватись до нових форм і методів підприємницької діяльності; досконале володіння ринковою ситуацією; використання прогалин чинного законодавства, яке регулює підприємницьку діяльність.

Як зазначає О. Г. Кальман, економічна злочинність – це сукупність умисних корисливих злочинів і осіб, які їх вчинили, у сфері легальної і нелегальної економічної діяльності, головним безпосереднім об'єктом яких є відносини власності і відносини у сфері виробництва, обміну, розподілу і споживання товарів та послуг [10, с. 141]. Економічні злочини, як вважає В. Т. Білоус, – це передбачені кримінальним законом діяння у сфері економічних відносин, спрямовані на порушення відносин власності та існуючого порядку здійснення господарської діяльності [11, с. 72].

На наш погляд, сучасна економічна злочинність як вид загальної злочинності – це складне, системне й негативне соціальне явище, що полягає в злочинних діях (бездіяльності) суб'єктів економічних відносин (безпосередніх учасників господарської діяльності), осіб, які втручаються в економічні відносини, а також осіб, які реалізують службові повноваження у сфері управління державним, колективним чи приватним майном. Однією з істотних ознак економічних злочинів є те, що їх суб'єктом може бути лише особа, яка безпосередньо виконує господарські функції або залучена в систему зв'язків і відносин, на які ці злочини зазіхають.

Дослідженням встановлено, що посягання на бюджетні кошти, що спрямовані на соціальний захист населення, становить понад 20 % від усіх злочинів у бюджетній сфері.

В. І. Василичук характеризує злочини у бюджетній сфері і зазначає, що це різні види умисних протиправних суспільно небезпечних діянь осіб з використанням наданих їм можливостей чи посадового становища, що посягають на встановлений чинним законодавством порядок функціонування бюджетної системи України та вчинені з метою незаконного збагачення, відповідальність за які передбачена кримінальним законодавством України [12, с. 67].

Також потрібно звернути увагу, що поряд із терміном "злочини у бюджетній сфері", в юридичній літературі зустрічається і такий термін, як "злочини проти державних фінансів". Вітчизняний дослідник Н. О. Гуторова до злочинів проти державних фінансів залежно від видового (групового) об'єкта зараховує три групи злочинів: 1) посягання на відносини щодо мобілізації грошових коштів до державних централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів; 2) посягання на відносини у сфері розподілу, перерозподілу й використання державних централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів; 3) посягання на відносини щодо регулювання грошового обігу, валютного регулювання та валютного контролю [13, с. 22].

Так, А. В. Макаров зазначає, що цей вид злочинності структурно складається з трьох основних груп:

– злочини, які безпосередньо посягають на порядок використання бюджетних коштів та коштів державних позабюджетних фондів;

– злочини, які посягають на відносини, що виникають на стадії формування доходів бюджетів усіх рівнів;

– злочини, які посягають на відносини, що виникають на стадії використання бюджетних коштів [14, с. 68].

Під час супроводження процесів з використання видатків у соціальній сфері підрозділами Національної поліції з протидії економічній злочинності протягом 2013 року зареєстровано 745 кримінальних правопорушень у сфері соціальних витрат, встановлена сума матеріальних збитків 19,6 млн грн., з яких забезпечено відшкодування на 12,9 млн грн. Крім того, співробітники вказаних підрозділів провели оперативний супровід бюджетних коштів, що виділялися з Державного бюджету місцевим органам у вигляді субвенцій, дотацій. Ужитими заходами виявлено 795 кримінальних правопорушень зазначеної категорії, з яких 301 – під час виплати субсидій, надання допомоги малозабезпеченим, 284 – під час надання пільг певним категоріям громадян, 27 – під час здійснення природоохоронних заходів, 21 – під час ліквідації стихійних лих. Сума матеріальних збитків за викритими правопорушеннями становить 187 млн грн. Крім того, відкрито 581 кримінальне провадження, пов'язане з коштами фондів державного соціального страхування, та 664 провадження – з коштами Пенсійного фонду [15, с. 14].

Перераховані злочини характеризуються окремими способами їх вчинення, достатньо повно відображають специфіку досліджуваної нами сфери і до того ж вони є загальними. Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що "...фактично всі способи є повноструктурними. Вони складаються з підготовки, здійснення і приховування слідів злочину".

Учений Ю. Л. Анісімов під час дослідження злочинів у бюджетній сфері використовує поняття "злочини в сфері бюджетних відносин", під якими розуміє умисні, кримінально-карані діяння, що посягають на державне майно та фінансово-бюджетне забезпечення державного управління [16, с. 6, 17].

О. Титаренко, В. Руфанова зараховують до злочинів з використанням бюджетних коштів, передбачених ст. ст. 191, 210, 211, 222, 364, 365, 366, 367, 368 КК України [17, с. 101].

Крім зазначених злочинів, практичні працівники Національної поліції зараховують ще низку злочинних діянь, що вчиняються в організаціях, які утримуються за рахунок відповідного бюджету (заклади соціального та пенсійного забезпечення та ін.), зокрема:

- привласнення товарно-матеріальних цінностей;
- незаконне нарахування та виплата зарплат, пенсій, стипендій тощо;
- привласнення коштів із надходжень з оплати різних послуг, плати за утримання і навчання у дитячих і навчальних закладах;
- привласнення коштів з асигнувань на витрати на відрядження;
- незаконне надання путівок тощо [18, с. 335–342].

У процесі дослідження ми встановили, крім розкрадань і нецільового витрачання засобів цільових спеціалізованих державних фондів на об'єктах досліджуваної системи, здебільшого здійснюються такі протиправні діяння (зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України), службове підроблення (ст. 366), одержання неправомірної вигоди (ст. 368) тощо.

В. Пилипенко підкреслює, оскільки законодавство про бюджетну систему порушується службовою особою через використання нею влади чи службового становища всупереч інтересам служби або вчиненням дій, що виходять за межі наданих їй законом прав і повноважень, то злочин, передбачений ст. 210 КК України, за своїм змістом є різновидом зловживання владою чи службовим становищем (ст. 364) [19, с. 37].

Наприклад, Н. В. Туркіна зауважує, що оскільки правова природа бюджетного права виникає з права фінансового, то у найзагальнішому випадку об'єктом неправомірної поведінки, що передбачає відповідальність за порушення бюджетних правовідносин, є фінансова дисципліна у сфері суспільних відносин, які врегульовані нормами фінансового права [20, с. 171].

На основі проведеного дослідження правопорушення, що здійснюються у цій сфері, залежно від об'єкта злочинного посягання, можна класифікувати на:

1. Посягання на бюджетні кошти фонду заробітної плати.
2. Викрадення фізичними особами бюджетних коштів пенсійного фонду, призначених на виплату пенсії, з використанням фіктивних документів про встановлення інвалідності.
3. Викрадення працівниками пенсійного фонду бюджетних коштів, призначених на виплату пенсій, шляхом залучення підставних осіб для завищення сум грошових виплат.

4. Посягання на бюджетні кошти соціального страхування, виділених як безповоротна фінансова допомога для працевлаштування інвалідів.

5. Посягання службовими особами управління праці та соціального захисту населення на бюджетні кошти, виділені на фінансування державних програм соціального захисту інвалідів.

6. Посягання фізичних осіб на кошти фонду загально-обов'язкового державного соціального страхування.

7. Посягання юридичних осіб на кошти фонду загально-обов'язкового державного соціального страхування.

8. Посягання на кошти фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, виділені на виплату допомоги через вагітність та пологи.

Також визначено злочинні прояви під час здійснення закупівлі товарів, робіт, послуг за державні кошти у зазначеній сфері:

1. Зловживання службових осіб – розпорядників коштів під час визначення переможців тендерних процедур.

2. Надання службовими особами суб'єктів господарювання розпорядникам бюджетних коштів недостовірних відомостей з метою отримання переваг під час проведення тендерних процедур.

Наприклад, у Пенсійному фонді України вчиняються такі злочини:

– розкрадання коштів, призначених для виплати пенсій, посадовими особами поштового зв'язку;

– зловживання посадових осіб банківських установ та комерційних структур з пенсійними коштами;

– зловживання керівників комерційних структур, які зобов'язані здійснювати відрахування обов'язкових платежів до Пенсійного фонду;

– розкрадання фізичними особами бюджетних коштів Пенсійного фонду, призначених на виплату пенсії з використанням фіктивних документів про встановлення інвалідності;

– хабарництво з боку посадових осіб регіональних управлінь Пенсійного фонду.

У протидії злочинам у сфері цільових спеціалізованих державних фондів особливе значення має характеристика способів їх вчинення, що дає змогу визначити:

– місцезнаходження, характер і вид слідів, що мають доказове значення;

– визначити методи й прийоми, які необхідні для виявлення, закріплення цих слідів, установлення особистості злочинця за ознаками способу злочину;

– визначення слідчих (розшукових) дій, які необхідні для встановлення та фіксації сумнівних операцій із матеріальними цінностями або грошовими засобами.

Найважливішим елементом криміналістичної характеристики злочинів у сфері цільових спеціалізованих державних фондів є сукупність даних, що характеризують способи злочинних посягань. Необхідно зазначити, що сьогодні подібні способи дещо ускладнилися. Здебільшого (84 %) злочин маскується під легальну фінансову або господарську діяльність, а спричинення збитку представляється як затримка виконання цивільно-правових зобов'язань. Для здійснення розкрадання грошових засобів злочинці протягом тривалого часу прагнуть додати своїй діяльності якомога об'єктивний вигляд з посиланням на фінансову кризу.

Вчинення злочинів у зазначених фондах може здійснюватись як у сфері господарської діяльності, так і в діяльності, що не пов'язана з господарюванням. При цьому йдеться насамперед про забезпечення соціального захисту населення та обслуговування самої сфери.

Стан характеризує внутрішні умови функціонування того чи іншого суб'єкта фондів, а саме: правовий статус юридичної особи, що надає соціальні послуги; зміст нормативно-правових актів, на підставі яких діють службові особи, що укладають правочини чи здійснюють фінансові операції з надання таких послуг; документообіг і порядок його ведення на підприємстві, в установі (наприклад, згідно із Законами України “Про банки і банківську діяльність” і “Про платіжні системи і переказ грошей в Україні” банки зобов'язані зберігати електронні документи так само, як і їх паперові аналоги); стан контролю за здійсненням господарських та фінансових операцій; ділові та моральні властивості безпосередніх виконавців господарських та фінансових операцій (відомості щодо їх способу життя, стосунків) тощо.

Також необхідно зауважити, що обстановка вчинення злочинів у сфері цільових спеціалізованих державних фондів детермінує поведінку винного, насамперед вибір ним способу вчинення злочину, оскільки остаточно обрати конкретний спосіб його вчинення можна лише за наявності інформації стосовно обстановки, в якій укладатимуться правочини чи здійснюватимуться фінансові операції. Йдеться про наявність або відсутність недоліків у дотриманні правил внутрішнього контролю за використанням державних коштів, укладанням і виконанням договорів щодо придбання товарів і виконання робіт та послуг, ефективність внутрішнього контролю щодо сумнівних фінансових операцій, правильність організації обліку та звітності за фінансово-господарськими операціями, розрахунками тощо.

Висновок. Для формування концепції криміналістичної характеристики злочинів у сфері цільових спеціалізованих державних фондів та розроблення основ методики викриття зазначеної категорії злочинів вирішальну роль виконує спосіб їх вчинення як система дій, прийомів, операцій, спрямована на незаконне заволодіння державними коштами з використанням комерційних структур. При цьому головне місце у складній структурі злочинів поряд із підготовкою до їх вчинення та приховування, маскування її наслідків посідають дії з безпосереднього заволодіння державними коштами.

1. *Специализированный курс криминалистики: учеб.* – К.: НИ и РИО КВШ МВД СССР им. Ф. З. Дзержинского, 1987. – 288 с. 2. *Криміналістика. Криміналістична тактика і методика розслідування злочинів: підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / за ред. проф. В. Ю. Шепітька.* – Х.: Право, 1998. – С. 144–145. 3. *Криміналістика: учеб. пособ.* – М.: Дело, 1988. – 304 с. 4. *Старушкевич А. В. Криміналістична характеристика злочинів / А. В. Старушкевич.* – К.: НТВ “Правник”, 1997. – 63 с. 5. *Колесниченко А. Н. Научные и правовые основы расследования отдельных видов преступлений: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук.* – Харьков, 1967. – 35 с. 6. *Танасевич В. Г., Образцов В. А. О криминалистической характеристике преступлений // Вопросы борьбы с преступностью.* – М., 1976. – Вып. С.25. 7. *Белкин Р. С. Курс советской криминалистики: учеб. пособ. для вузов.* – 3-е изд., доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001. – 837 с. 8. *Расследование уголовных дел. (Пособие для практических работников) / под общей ред. П. П. Пухайченко.* – К.: Ред.-изд. отдел МООН УССР, 1966. – 814 с. 9. *Савчук Т. І. Поняття економічних злочинів та їх види. Право і безпека / Т. І. Савчук.* – Харків: ХНУВС, 2009. – № 1. – С.71–76. 10. *Сатерленд Э. Являются ли преступления людей у белых воротничках преступлениями / Э. Сатерленд // Социология преступности: сб. ст.* – М., 1996. – С. 45–59. 11. *Кальман О. Г. Економічна злочинність і суміжні з нею поняття / О. Г. Кальман // Проблеми законності.* – 2002. – Вып.55. – С.133–141. 12. *Білоус В. Т. Координація боротьби з економічною злочинністю: моногр. / Білоус В. Т.* – Ірпінь: Акад. держ. податкової служби України, 2002. – 449 с. 13. *Василинчук В. І. Оперативно-розшукова профілактика злочинів підрозділами ДСБЕЗ у сфері господарської діяльності / В. І. Василинчук // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ.* – К.: НАВСУ. – 2004. – № 5. – С. 66–72. 14. *Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України: моногр. / Н. О. Гуторова.* – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2001. – 384 с. 15. *Макаров А. В. Преступность в бюджетной сфере: понятие, тенденции, предупреждение / А. В. Макаров.* – СПб.: Нева, 2005. – 365 с. 16. *Про стан протидії економічній злочинності в Україні в 2013 р.* – К.: ДІАЗ МВС України, 2013. – 45 с. 17. *Анисимов Ю. Л. Квалификация преступлений в ефере бюджетных отношений / Ю. Л. Анисимов.* – Нижний Новгород: Волга, 2002. – 243 с. 18. *Титаренко О. Злочини, пов’язані з незаконним використанням бюджетних коштів: визначення поняття / О. Титаренко, В. Руфанова // Юридична Україна.* – К.: Юрінком Інтер, 2011. – №2. – С.99–103. 19. *Скалозуб Л. П. Організаційні засади протидії злочинам у бюджетній сфері: шляхи їх удосконалення / Л. П. Скалозуб, В. І. Василинчук // Науковий вісник Львів. держ. ун-ту внутр. справ.* – 2009. – № 2. – С. 335–342. 20. *Пилипенко В. Науково-практичні аспекти притягнення до кримінальної відповідальності за злочини у бюджетній сфері / В. Пилипенко // Фінансовий контроль.* – К., 2010. – № 7 (60). – С. 36–38. 21. *Туркіна Н. В. Об’єкт*

REFERENCES

1. Spetsializirovannyi kurs kriminalistiki: uchebnik.[*Specialized course criminology*]. Kyiv. NI i RIO KVSh MVD SSSR im. F. Z. Dzerzhinskogo Publ. 1987. 288 p 2. Kryminalistyka. Kryminalistychna taktyka i metodyka rozsliduvannya zlochyniv: pidruchnyk dlya studentiv yuryd. vuziv i fak. / za red. prof. V. Yu. Shepit'ka.[*Criminalistics. Forensic tactics and methods of crime investigation*]. Kharkiv. Pravo Publ. 1998. pp. 144-145 3. Kriminalistika: ucheb. posobie. [*criminalistics*]. Moskva. Delo Publ. 1988. 304 p. 4. Starushkevych A. V. Kryminalistychna kharakterystyka zlochyniv / A. V. Starushkevych[*Forensic characterization of crimes*]. Kyiv. NTV "Pravnyk" Publ. 1997. 63 p. 5. Kolesnichenko A. N. Nauchnye i pravovye osnovy rassledovaniya ogtdel'nykh vidov prestuplenii: Avtoref. Dis. dokt. yurid. Nauk.[*Scientific and legal framework of the investigation of certain types of crime*]. Khar'kov. 1967. 35 p. 6. Tanasevich V. G. i Obraztsov V. A. O kriminalisticheskoi kharakteristike prestuplenii. Voprosy bor'by s prestupnost'yu.[*About forensic characterization of crimes*]. Moskva. 1976. Vyp. pp .25. 7. Belkin R. S. Kurs sovetskoi kriminalistiki. Ucheb. Posobie dlya vuzov. 3-e izd., dopolnennoe [*Rate of Soviet criminology*]- Moskva. YuNITI - DANA, Zakon i pravo Publ. 2001. 837 p. 8. Rassledovanie ugolovnykh del. (Posobie dlya prakticheskikh rabotnikov). Pod obshchei redaktsiei P. P. Pikhaienko.[*Investigation of criminal cases*] Kiev. Redaktsionno - izdatel'skii otdel MOOP USSR Publ. 1966. 814 p. 9. Savchuk T. I. Ponyattya ekonomichnykh zlochyniv ta yikh vydy. Pravo i bezpeka. / T. I. Savchuk. [*The concept of economic crimes and types*] Kharkiv. KhNUVS Publ. 2009. Vol 1. pp. 71- 76. 10. Saterlend E. Yavlyayutsya li prestupleniya lyudei u belykh vorotnichkakh prestupleiyyami / E. Saterlend // Sotsiologiya prestupnosti: sb. statei. [*Are the crimes of men in white-collar crime*] Moskva. 1996. pp . 45 - 59. 11. Kal'man O. H. Ekonomichna zlochyinnist' i sumizhni z neyu ponyattya / O. H. Kal'man [*Economic crime and related concepts*]. Problemy zakonnosti. 2002. Vol.55. pp.133 – 141. 12. Bilous V. T. Koordynatsiya borot'by z ekonomichnoyu zlochyinnistyuu. [*monohr.*]. Bilous V. T. [*Coordination of the fight against economic crime*]. Irpin': Akad. derzh. podatk, sluzhby Ukrainy. 2002. 449 p. 13. Vasylynchuk V. I. Operatyvno-rozshukova profilaktyka zlochyniv pidrozdilamy DSBEZ u sferi hospodars'koyi diyal'nosti / V. I. Vasylynchuk. Naukovyy visnyk Natsional'noyi akademiyi vnutrishnikh sprav. [*Operational-investigative crime prevention units GSBEP in economic activity*]. Kyiv: NAVSU Publ. 2004. Vol 5. pp. 66-72. 14. Hutorova N. O. Kryminal'no - pravova okhorona derzhavnykh finansiv Ukrainy: monohrafiya / N. O. Hutorova.[*Criminal legal protection of public finances Ukraine*] Kharkiv.: Vyd - vo Nats. un - tu vnutr. sprav Publ. 2001. 384 p. 15. Makarov A. V. Prestupnost' u byudzhetnoi sfere: ponyatie, tendentsii, preduprezhdenie. / A. V. Makarov [*Crime in the public sector: the concept, trends, prevention*]. Sankt - Peterburg. Neva Publ. 2005. 365 p. 16. Pro stan protydyi ekonomichniy zlochyinnosti v Ukraini v 2013 r. [*About the level of combating economic crime in Ukraine in 2013*] Kyiv. DIAZ MVS Ukrainy Publ. 2013. 45 p. 17. Anisimov Yu. L. Kvalifikatsiya prestuplenii v efere byudzhetnykh otnoshenii / Yu. L. Anisimov. [*Qualification of crimes in the sphere of budgetary relations*]. Nizhnii Novgorod. Volga Publ. 2002. 243 p. 18. Tytarenko O. Zlochyny, pov'yazani z nezakonnym vykorystanniam byudzhetnykh koshtiv: vyznachennya ponyattya. O. Tytarenko, V. Rufanova. [*Crimes related to illegal use of budgetary funds: the definition*]. Yurydychna Ukraina. Kyiv. Yurinkom Inter Publ. – 2011. – Vol. 2. – P.99–103. 19. Skalozub L. P. Orhanizatsiyni zasady protydyi zlochynam u byudzhetniy sferi: shlyakhy yikh udoskonalennya. L. P. Skalozub, V. I. Vasylynchuk[*Organizational principles of combating crime in the public sector: ways to improve them*]. Naukovyy visn. L'viv, derzh. un-tu vnutr. sprav Publ. 2009. Vol. 2. pp. 335-342. 20. Pylypenko V. Naukovo-praktychni aspekty prytyahennya do kryminal'noyi vidpovidal'nosti za zlochyny u byudzhetniy sferi. V. Pylypenko. Finansovyy kontrol'. [*Scientific - practical aspects of criminal liability for offenses in the public sector*] Kyiv. 2010. Vol. 7 (60). pp.36-38. 21. Turkina N. V. Ob'ekt byudzhetnoho pravoporushennya (finansovo-pravovi aspekty). N. V. Turkina. Pravo i bezpeka.[*Object of budget offences (financial-legal aspects)*] Naukovyy zhurnal Kharkivs'koho Natsional'noho universytetu vnutrishnikh sprav. Kharkiv. KhNUVS Publ. 2004. Vol. 3,1. pp. 170–173.